

KONFERENCES

**Latvijas valsts
veidošana un atjaunošana
vēsturiskā skatījumā**

PROGRAMMA

2013.gada 15.novembris
Svētku zāle, Melngalvju nams

“Spēja piedalīties globālajās pārmaiņās bija veiksmes priekšnoteikums Latvijas attīstībai. Bet pašapmierinātībai šeit nav vietas – joprojām ir jādara daudz, lai turpinātu izaugsmi!”

Valsts prezidents Andris Bērziņš

“20.gadsimtā viena otru nomainīja vairākas starptautiskās sistēmas, kas tieši ietekmēja Latvijas vietu pasaules politikā. Vislabākās iespējas Latvijai sekmīgi darboties Eiropas un pasaules mērogā ir mūsdienu starptautiskajā sistēmā, ko nodrošina starptautisko organizāciju lomas pieaugums un Latvijas ciešā integrēšanās Rietumu pasaules drošības, politiskajās un ekonomiskajās struktūrās. Būtiska nozīme ir arī Latvijas ārpolitiskajām aktivitātēm, virzītām uz sadarbības pilnveidošanu ar Eiropas Savienību un NATO.”

*Latvijas Vēsturnieku komisijas
priekšsēdētājs **Inesis Feldmanis***

10.00–11.00 Ievadrunas

Moderators: Valters Nollendorfs

- V.E. **Andris Bērziņš**, Latvijas Valsts prezidents
- V.E. **Bans Kimūns** (*H.E. Mr Ban Ki-moon*),
Apvienoto Nāciju Organizācijas ģenerālsekretārs
- **Inesis Feldmanis**,
Latvijas Vēsturnieku komisijas priekšsēdētājs

11.00–11.30 Kafijas pauze/ preses iespēja

11.30–13.30 I daļa. Pagātnes mācības

Moderators: Valters Ščerbinskis

1. **Ēriks Jēkabsons**, Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes asociētais profesors.
Latvijas neatkarības iegūšana (1918.–1920.gads):
Igaunijas, Lietuvas un Polijas faktors.

1918.–1920.gadā Latvijas valsts izcīnīja savu patstāvību ārkārtīgi sarežģītā situācijā un norisēs, daļa no kurām pētīta vispārīgi. Neatkarības kara norises iespējams pilnībā izprast, vienīgi pētot kontekstā ar visā reģionā notiekošajiem militārajiem un politiskajiem procesiem un norisēm. Referāta mērķis – atspoguļot minētās pieejas nepieciešamību uz attiecību piemēri ar Igauniju, Lietuvu un Poliju, ar kurām pastāvēja zināma sadarbība, taču arī atšķirības uzstādīto mērķu sasniegšanas metodēs.

2. **Alfrēds Ēriks Senns** (*Alfred Erich Senn*) (ASV), Viskonsinas Universitātes emeritus profesors.
Autoritārisms Lietuvā starpkaru periodā.

Antans Smetona par Lietuvas prezidentu kļuva 1926.gadā militāra apvērsuma rezultātā. A.Smetona apgalvoja, ka viņš ir viszinošais vadonis, kas Lietuvas valstij ir vajadzīgs laikā, kad "parlamentārisms" Eiropas valstīs lielākoties ir diskreditēts. Viņa autoritātes pamatā bija nevis politiska partija, bet gan bruņotie spēki. A.Smetona uzstāja, ka tieši viņš var nodrošināt Lietuvai nepieciešamo autoritāro vadonību.

3. **Ilgvars Butulis**, Latvijas Universitātes profesors.
Demokrātija un autoritārisms Latvijā 1920.–1930.gados.

Referātā "Demokrātija un autoritārisms Latvijā 1920.–1930.gados» ieskicētas dažas būtiskas aplūkojamā Latvijas vēstures perioda problēmas: 1) Demokrātijas posma Latvijā (1920.–1934.gads) nozīmīgākās norises Austrumeiropas procesu kontekstā; 2) Kārļa Ulmaņa autoritārais režīms Latvijā (1934.–1940.gads). Centrālās un Austrumeiropas autoritāro režīmu kopsakarā: kopīgais un atšķirīgais; 3) Demokrātijas (1920.–1934.gads) un autoritārisma (1934.–1940.gads) posmi Latvijā – kontinuitāte un novatorisms.

4. **Aivars Stranga**, Latvijas Universitātes profesors.
Latvija no 1939.gada augusta līdz 1940.gada augustam:
no absolūtas neitralitātes līdz padomju republikai.

Referātā tiks aplūkoti jautājumi par Latvijas ārpolitikas galvenajiem mērķiem un līdzekļiem to sasniegšanā laikā līdz 1939.gada septembrim un Latvijas – PSRS attiecību galvenās problēmas laikā no 1939.gada septembra līdz 1940.gada jūnijam.

- **Diskusija 30 min.**

13.30–14.30 Pusdienu pārtraukums

14.30–16.30 II daļa. Baltijas valstu demokratizācijas pieredze nākotnes perspektīvā.

Moderators: Ivars Ijabs

1. **Reins Rūtso** (*Rein Ruutsoo*) (Igaunija), Tallinas Universitātes politikas zinātnes profesors. Latvijas, Igaunijas un Lietuvas tautas frontes sadarbība 1988.–1991.gadā un Baltijas valstu neatkarības atjaunošana.

Procesā identificējami trīs posmi. Pirmajā posmā (1987.gads) izmantoti ekoloģiski procesi un disidentu darbība. Otrajā posmā (1988.–1990.gads) veidojās konkrēti politiski sadarbības un mobilizācijas procesi (it īpaši tautas frontu veidolā). Trešo posmu (1991.gads) veidoja institucionalizēta sadarbība jau valsts līmenī.

2. **Tālavas Jundzis**, Latvijas Zinātņu Akadēmijas viceprezidents. Nevardarbīgā pretošanās un tās nozīme Baltijas valstu neatkarības atgūšanā.

Baltijas valstu neatkarības atgūšana un atdalīšanās no Padomju Savienības demokrātiskā, miermīlīgā ceļā ir pamācošs piemērs konfliktu risināšanai starptautiskajā praksē ANO pamatprincipu garā. Baltijas valstu veiksmes pamatā ir tautu vienotība savās prasībās, stingra un pārdomāta stratēģija un vadība, ko īstenoja Tautas fronte un Sajūdis, nevardarbīgā pretošanās padomju režīmam kā neatkarības atgūšanas stratēģiskais pamats. Šie jautājumi būs skarti ziņojumā konferencei.

3. **Karina Pētersone**, Latvijas Institūta direktore.
Latvijas parlamentārais ceļš no neatkarības deklarācijas līdz pilnīgai neatkarībai.

Latvijas vēstures posmu starp 1988. un 1991.gadu pazīst kā Trešo atmodu un Dziesmoto revolūciju. Masu protestu un manifestāciju rezultātā veidojās Tautas fronte, kura savā paspārnē apvienoja visas tā laika neformālās neatkarības kustības. Neatkarības atjaunošanā būtiska bija uzvara 1990.gada vēlēšanās, kuras notika atbilstoši Padomju Savienības konstitūcijas prasībām. LTF lēmumu par parlamentārā ceļa izmantošanu apstrīdēja citas neatkarības kustības. Tas bija riskants process, jo paredzēja pastāvošā režīma iznīcināšanu laikā, kad Latvijā pastāvēja divi paralēli spēka centri – viens Rīgā, otrs Maskavā. Tāpēc bija nepieciešams pārejas posms, pirms nodrošināt vienpusēju neatkarības deklarāciju un tālāk jau starptautisku atzīšanu.

Veids, kādā Baltijas tautas atjaunoja savu suverenitāti, bija pašcieņas, apņēmības un nevardarbības piemērs, kuram pasaulē grūti atrast paralēles. Galu galā tas pārliecināja visu pasauli, ka baltiešu prasības ir pamatotas. Procesa kulminācija – trīs atdzimušo valstu uzņemšana Apvienoto Nāciju Organizācijā 1991.gada 18.septembrī.

4. **Gunārs Kusiņš**, Saeimas Juridiskā biroja vadītājs.
Neatkarības atjaunošanas tiesiskais pamats.

Latvijas neatkarības atjaunošanu iespējams analizēt no dažādiem skatu punktiem – no vēsturiskā, politiskā, starptautiskā un citiem. Vienlaikus neatkarības atjaunošanai nepieciešams arī skaidrs un nepārprotams tiesiskais pamats. Šāda tiesiskā pamata noteikšanā jāņem vērā gan neatkarības zaudēšanas apstākļi 1940.gadā, gan fakts, ka neatkarības atjaunošana pēc 50 gadiem, kuru laikā pasaulē notikušas ievērojamas pārmaiņas, prasa juridiski korektu un izsvērtu risinājumu. Latvijas neatkarības atjaunošana balstās uz valsts nepārtrauktības

principu un šis princips izpaužas gan publisko tiesību jomā kā iepriekš pastāvējuša konstitucionālā regulējuma "atkalpielietošana", gan privāto tiesību jomā, piemēram, īpašuma tiesību jautājumos. Referātā analizēti būtiskākie neatkarības atjaunošanas tiesiskā pamata elementi Latvijas tiesību zinātnē, likumdevēja lēmumos un judikatūrā.

5. **Žaneta Ozoliņa**, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes profesore.
Latvijas ieguldījums starptautiskās dienaskārtības veidošanā – ES, NATO un ANO kontekstā.

Pēdējos desmit gados starptautiskajā sistēmā ir notikušas vairākas būtiskas pārmaiņas. Viena no tām – mazinās valstu lieluma nozīme pasaules dienaskārtības noteikšanā. Ietekmes mēraukla ir valsts spēja piemēroties globālajām pārmaiņām un pieņemt tām atbilstošus lēmumus. Iesakņotība un iesaistīšanās pasaules politikā, nevis pasīva notikumu vērošana ir valsts starptautisko panākumu pamatā. Latvija pēc iestāšanās Eiropas Savienībā un NATO ir pieņēmusi vairākus būtiskus stratēģiskus lēmumus, kuri sekmējuši tās starptautiskās lomas palielināšanos – līdzdalība reformu īstenošanā ES Austrumu Partnerības valstīs, atbalsta sniegšana Afganistānas drošības stabilizēšanā, transatlantisko attiecību potenciāla pielietošana reģionālās stabilitātes veicināšanai Centrālajā Āzijā un gatavošanās Latvijas prezidentūrai ES Padomē.

- **Diskusija 30 min.**

16.30

Noslēgums.

Piezīmēm

Piezīmēm

Piezīmēm

